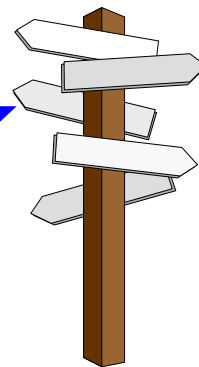

Útjelző

2001 JÚNIUS

Az E.K.E. Bánsági Osztályának ismertetője

I. évf. 1 sz.

Megalakult az EKE bánsági osztálya

Közel félszázán vettek részt folyó év május 18-án az Erdélyi Kárpát Egyesület bánsági osztálya alakuló közgyűlésén. Az országos vezetőséget Máthé Gyula (Kolozsvár) a vezető tanács elnöke és Dukrét Lajos (Sepsiszentgyörgy) műszaki alelnök képviselte az eseményen. Ez alkalommal 35 fizető tagot vettek fel az EKE bánsági osztályába, akik megválasztották a helyi vezetőséget: Szabó László (elnök), Balázs István és Urai László Miklós (alelnökök), Illés Mihály (titkár), Sörös László (könyvelő) és Luncz Lajos (pénztáros).

Pataki Zoltán

Dsida Jenő

Erdei ösvényen

Erdei ösvényen ballagok. Bársonyos-kék estebe visz-visz nagysörényű lovacska.

*Fontoskodó célok, hová tűntek?
A ballagás a fontos, a menetelés,
a foganó vándordal,
az avaron dobogó léptek el-nem-akadása.*

*Zümmögő csillagok röpdösnek
ágról ágra,
megülik harmatos kalapomat.
Tudom: itthon vagyok a földön,
anyám, dédanyám termékeny csókja suhog
a lombverésben.
Orromban szeretőm hajának illata
csikland.*

*Hejhaj,
énekeljünk!*

Ennyien voltunk a Bartók Béla líceum udvarán

A bánsági EKE előzményei

Délvidéken, amely magába ölelte Krassó-Szörény, Temes és Torontál vármegyéek területét, melynek határai a Déli Kárpátoktól a Tiszáig és a Marostól a Dunáig terjedtek, már 1891 július 4-én megalakult a Délvidéki Kárpát Egyesület mint önálló szervezet, Temesvár székhellyel.

Az egyesület megalakulását egy különleges esemény váltotta ki. Egy nyolctagú temesvári turista csapat Petheő János királyi tanácsos, Temesmegyei Posta és Távíró igazgató vezetése alatt egy Godján-Szárkó gerinctúra keretében az említett napon a Baicu-csúcsra érkezett amikor a nap éppen leáldozóban volt. E magaslatról tárult eléjük a Retyezát hegység teljes kiterjedésében és teljes szépségében, melyet a nap sugarai bearanyoztak. Ahogy a nap lejjebb és lejjebb ereszkedett úgy változtak a színek, mígnem a lenyugvás után a hegység szinte a leggyönyörűbb sötétkék lett. Ez a színompázat olyan hatást fejtett ki rájuk, hogy helyben eldöntötték a Délvidéki Kárpát Egyesület megalakítását, a természet szépségeinek megismertetése céljából, hogy mások is részesüljenek ily magasztos érzésben.

Hivatalos bejegyzésre csak 1892-ben kerül sor. Az egyesület első elnöke Petheő János nagy szervezőképességű vezető lett. Maga mellé állította a délvidéki értelmiség vezető személyiségeinek színe-javát. A megalakulást követő két év alatt a fiókszervezetek és a turisztikai ügynökségek egész hálózatát hozták létre, ahol turisztikai eszközöket lehetett vásárolni, kölcsönözni és ahol intézték a turista teljes ellátását. Az egyesület Déli Kárpátok címen turista folyóiratot jelentetett meg. Véber Antal kegyesrendi professzor, titkár szerkesztésében pedig, 1894-ben kiadták a Délvidéki Kárpát Egyesület Kalauzát. A kalauz részletezi a szervezet felépítését, működését, a turistának megad minden tudnivalót. Néprajzi Múzeumot hoznak létre 1902-ben. Itt kezdte antropológiai kutatásait Czirbusz Géza. A feltáró, kutató munka éppúgy mint a turistaság az egyesület tevékenységéhez tartozott. Utak építése és egyéb beruházások történtek az egyesület javaslatai alapján.

Az egyesületet 1920-ban, a hatalomváltás után, a hatóságok beszüntették.

Az ezt követő '20-as években a mostani kivándorlásnál is nagyobb exodus vette kezdetét a Bánságban. Ez, az államigazgatási, az igazságszolgáltatási, a művelődési, de még a gazdasági szférában dolgozók részéről is megnyilvánult. Különösképpen a magas képzettségű vezetők nem óhajtották felvenni a román állampolgárságot és elhagyták az országot. Így az egyesület közel ezer tagjából alig egy páran maradtak meg.

Ebből kifolyólag a Bánságban csak 1934-ben alakulhattak újra a turista társaságok, most már mint az Erdélyi Kárpát Egyesület osztályai, sorrendben: az oravicai, a boksánbányi és a temesvári osztályok. Ezek számtalan kirándulást szerveztek, tudománynpszerűsítő tevékenységet végeztek, összefogták a természetszerető, magyarul beszélő bánságiakat, de már nem ragyoghattak régi fényükben. Ezen időszak legaktívabb szervezői a három osztály titkárai voltak: Molnár Kornél Árpád (Oravica), Brindza János (Boksánbánya), Somolik Töhötöm (Temesvár) és Vajda Ernő piarista tanár, elnök Temesvárról. Molnár Kornél Árpád fontos szerepet játszott a Délbánság-i karsztvidék barlangjainak felkutatásában, barátja és munkatársa volt dr. Balogh Ernő földtani professzornak a barlangok feltérképezésében. Mindkettőjüket a Magyar Barlangkutatók legmagasabb kitüntetésében részesítették 1985-ben. Brindza János a boksánbányai várhegyen épített turistaház és sípálya létrehozásában szerzett érdemeket. Az egyesületnek a Ménes (Miniş) folyóba ömlő Ponyászka patak völgyében volt még turistaháza, amit a Bibel családtól kapott ajándékba. Ma már egyik ház sem létezik. Az egyesületet – teljes vagyonát elkobozva – 1946-ban felszámolták. Az egykori tulajdont igazoló irattár sem maradt meg.

Szabó László

A Délvidéki Kárpát Egyesület címere (Stefanov Titusz gyűjteményéből)

2000 december 1. és 2001 június 30. között megejtett EKE túrák és kirándulások

2000 december 2	Gyalogtúra	Máriaradna – Solymos vára – Lippa	8 résztvevő
2001 január 19 – 21	Magashegyi túra	Cuntu-i meteorológiai állomás – Szárkó csúcs	3 résztvevő
2001 április 17 – 20	Hegyi gyalogtúra	Anina – Mărgăniş – Krassó völgy – Komárnik	13 résztvevő
2001 május 1	Gyalogtúra és piknik	A Hidasliget-i erdőben a tó partjáig	38 résztvevő
2001 május 19 – 20	Autós kirándulás	Osztályalapító ünnepség Búziásfürdőn	12 résztvevő
2001 június 9	Hegyi gyalogtúra	Boksánbánya – Dognácska hegység	7 résztvevő
2001 június 16	Gyalogtúra és piknik	A Boksánbánya-i gyűjtőtő partja	3 résztvevő
2001 június 16	Magashegyi túra	Vălişoara – Szárkó csúcs – Cuntu-i meteo-állomás	4 résztvevő
2001 június 23 – 24	Hegyi gyalogtúra	Herkulesfürdő – Cserna völgy – Domogled csúcs	2 résztvevő
2001 június 30	Kerékpár- és gyalogtúra	Újbázosi dendrológiai park	7 résztvevő

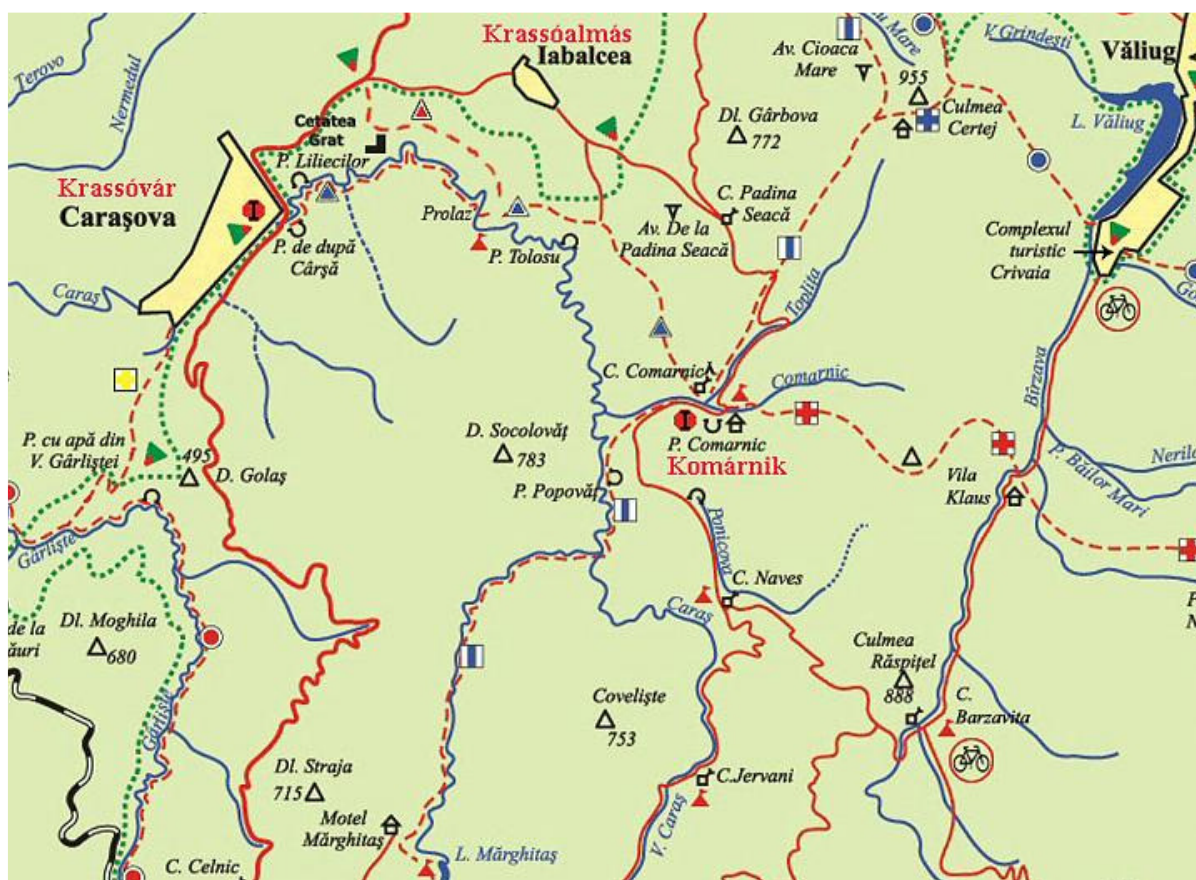
Egy méltatlanul elkerült tájegység

Amikor a dél-bánsági turizmusról esik szó, szinte mindenki csupán a legismertebbeket sorolja, mint például az Szörényi Érchegység (Semenic), a Kishavas (Muntele Mic), Herkulesfürdő és környéke, esetleg a Néra völgye ...

Pedig turistaszívet megdobbantó igazi változatosságot máshol is lehet találni, sőt! Aki nem elsősorban a kényelmet és a mindenre kiterjedő kiszolgálást részesíti előnyben annak valóságos egész évben igénybe vehető paradicsom az aninai hegység Stájerlak és Resicabánya közé eső északi része.

Az ország legjei közé tartoznak a mintegy 2 kilométeren át földalatti folyóként „működő” Buhuj-patak, a vadságával kitűnő Krassó-szurdokvölgy és a bármelyik évszakban 4000 méter gyalog-bóklászt ígérő Komárnik-i csepkőbarlang.

3. Aninára a tőle északra fekvő Mărghitaş gyűjtőt és az azonos nevű (lerobbant állapotban levő) motel érintésével, két útvonalon is eljuthatunk. Az első hozzávetőleg a Krassó medrével párhuzamos erdészútként indul, mely átvezet a Naveşul Mare dombháton a Jervani-i erdészlakig; innen nem messzire egy jelzés nélküli ösvény formájába megy át és visz keresztül a Covelişte-i magaslaton, ahonnan leereszkedik a már említett gyűjtőig. A második út az egykori, Resicabányát Aninával összekötő keskeny nyomtávú vasútvonal nyomvonalát követi és három alagúttól meg egy fémvázú nyomorodott de az átkelésben még mindig segítő hídmaradványtól lesz igazán izgalmas. Mindkét útvonal kb. bő 3 órányi gyaloglást igényel, de cserében a táj rendkívüli változatosságával kárpótol. A turistajelzés hiányát kivédendő, ajánlatos idegenvezető jártasságához folyamodni.

A térség turisztikai középpontja (nem központja!) ahol több útvonal is találkozik, a Komárnik erdészlak környéke, közvetlenül a csepkőbarlang északi bejáratánál, ahol sátorozni és a hétvégeken ügyeletet tartó resicai speológusok segítségével barlangot látogatni is lehet. Innen és persze ide, a következő ajánlott és általunk megcélzott útvonalak vezetnek:

1. Resicabánya irányába – erdészút kanyarog, mely a Padina Seacă erdészlakot érintve, mintegy 12 km (3 óras sétagyaloglás) után az elhagyott Minda erdészlak mellett Resicabányát a Szemenik-i üdülőközponttal összekötő műútba torkollik. Innen még jókora távolságra (kb. 5 km) van a városközpont, de már lehet egy olcsó autóstopra alapozni.

2. A Szemenik-i üdülőközpont felé – jelzett turistaút vezet, amelyik a bánságiak fülében jól csengő Vila Klaus menedékház érintésével gyűri le a majd 800 m szintkülönbséget, 3 – 4 órányi egészséges hegyitúra során.

4. A Resicabányát (Krassóváron keresztül) Aninával összekötő műútra a két leginkább igénybevett és jelzéssel ellátott turistaút vezet. Az egyik a Krassóalmás-i (Iabalcea) fennsíkon át vezet az azonos nevű falun keresztül, míg a második a fensíkről leereszkedik a Krassó partján fekvő Prolaz-i tisztásra, ahol drótkötélpár segítségével lehet átjutni a szurdokvölgy bal partját Krassóvárig (Caraşova) követő ösvényre. Nem véletlen, hogy az innencek ezt az utóbbi útvonalat kedvelik a legjobban.

Remélhetőleg az új törvények adta lehetőségek segítik majd az egyébként Krassó-Komárnik Nemzeti Park néven jegyzett tájegység turisztikai fellendítését. Nem kell ide sok, csak néhány jól felszerelt menedékház a térség peremén és jól megfestett turistajelzések, na meg egy kis reklám mint a jó bornak.

Illés Mihály

Solymos vára

Lippával szemközt, a Maros jobb partján, a hasonló nevű falu felett emelkedő kúp alakú, 252 m magas Várhegy tetejét övezi Solymos várának még ma is álló tekintélyes maradványa.

A belső tornyos, megközelítőleg háromszög alaprajzú várat a Várhegy falu felé, nyugati oldalán lehet elérni. Az út a széles és mély sziklaárkon, a hatalmas pilléreken nyugvó egykori felvonóhídon át vezet a külső vár kaputoronnyal megerősített bejáratához. Ma az ide vezető, gerendákra fektetett pallók állapota miatt a bejárás életveszélyes, ezért a várba kizárólag az erődítmény keleti oldalán, a sziklaárok mentén vezető ösvényen juthatunk be.

A belső vár nagyméretű (35 x 22 m). Háromszög alakú *udvarának* nyugati részén a kisméretű *kapu-torony*, ettől északra a több emelet magas, négyszög alaprajzú *őregtorony* látható. A várudvar északi oldalán áll a *reneszánsz faragványokkal* díszített *palotarész*, benne Izabella királyné egykori szobái. A királynőről kapta nevét az *Izabella-balkon*.

Az udvar déli felén látható a nagyméretű *lovagterem* és mellette a *várkáporna*. Még ma is felismerhetőek az egyes szobák, az őrtornyok, a várúr lakása, a várkút, számos bástya alapfala, a külső várudvar és több különböző rendeltetésű helyiség, terem és a várat övező rendkívüli méretű várakók.

Bizonyos, hogy Solymos várát a tatárjárás után emelték. Első oklevéles említése 1278-ban történik, amikor birtokosa Pál bán, testvérének, János ispánnak gyermekeit fiává fogadta és *Castrum Somos*-t Pausára hagyományozta a hozzá tartozó erdő felével, szőlővel, egyéb földekkel és szolgálkkal.

Károly Róbert uralkodásától egészen 1440-ig királyi vár volt, amikor I. Ulászló király Guthi Ország Mihálynak adományozta a hozzá tartozó 30 faluval együtt, amiket az azokat 1439-től zálogba tartó beregszói Hagymás László Temes vármegyei főispántól vett el, hűtlenség miatt.

1456-ban Hunyadi János birtoka lett, majd Mátyás királyé, aki 1462-ben a cseh Giskra János huszita vezérnek adományozta. A király azonban már 1471-ben elvette tőle és Arad vármegye főispáni

A temesvári EKE-csoport legelső kirándulásán (Foto: Illés Mihály)

méltóságával együtt alsólindvai Bánffy Miklósnak adományozta Solymos várát és tartozékait. Bánffy hűtlensége miatt a király a birtokot visszavette és fiának, Korvin Jánosnak adta.

Az 1514. évi parasztfelkelés idején Dózsa György serege ellen Pratner György alvárnagy védte a várat – akkor már mint Brandenburgi György örgróf birtokát. A magyarok nem tudó német alvárnagynak összesen 14 fizetett magyar zsoldosa volt. A keresztetek többszöri felszólítása után az őrség fellázadt, nem volt hajlandó vezérük parancsainak engedelmessé válni. Végül, Künisch Mátyás káplán, Partner leghatározottabb ellenkezését figyelmen kívül hagyva, feladta a várat, az őrség pedig felesküdt Dózsa hűségére.

Az elfogott alvárnagyot felyársalással fenyegették meg, mire a káplán Dózsa-hoz fordult segítségért, akinek június 24-i parancsára a foglyot szabadon engedték. Dózsa szavatartásáról későbbi ellenfelei is megemlékeztek.

A török többszöri ostrom után 1552-ben foglalta el. Erről írja Dselálzádé Musztafa török történetíró: „Ehhez (ti. Lippához) közel a Szolmisz (Solymos) nevű vára is rakva volt feslett erkölcsű gyaurokkal, melynek lakói harcra ereszkedtek az oroszlan szívű sereggel, de Allah kegyelméből az a vár is elfoglaltatott.”

A töröktől 1595-ben Báthori István vezére, Borbély György az erdélyi hadakkal foglalta el. A fejedelem 1597-ben Jósika István alkancellárnak adományozta, akitől azonban összeesküvésben való részvétel miatt, hűtlenség miatt elvették.

Basta idegen uralmával szemben a Székely Mózes vezetése alatt álló, függetlenséget akaró csoport ismét Báthori Zsigmondot tette meg fejedelemnek, aki 1601-ben börtönéből kiszabadulva elfoglalta a fejedelmi széket és Székelyt nevezte ki a seregek élére. 1602 július 2-án azonban Tövisnél Székely vereséget szenvedett a császári csapatoktól és innen menekülve, Solymos várában keresett menedéket, amit a fejedelemnek adott 14.000 forint ellenében tartott zálogban. Mivel a várat nem találta biztonságosnak, a magyar származású Bektás (vagy Bakta) nevű temesvári pasával megegyezett, hogy török őrséget enged be Solymos falai közé mindaddig, amíg visszatérhet. Bektás cserébe Kladova várát engedte át Székelynek, aki azonban családjával Temesvárra ment.

A török uralom alatt levő várat 1660-ban Evlija Cselebi kereste fel és írta le: „A lippai szandzsák földjén s a Maros folyó partján az ég csúcsáig emelkedő sziklán, keskeny magaslatú vár ez; parancsnoka, katonasága, ágyúja és hadiszertára van. Kisé nyugatra néző egyetlen kapuja, harminc háza s vágott sziklából várszerű mély árka van... Benne egy mély kút van, melyet kősziklába ástak.”

Solymos vára csak 1688-ban szabadult fel véglegesen a török uralom alól. Az ostrom során súlyosan megsérült várat már nem állították helyre, így pusztulásnak indult. Állagmegóvása érdekében azóta sem történt intézkedés.

Pálkováts István

Útjelző – Az Erdélyi Kárpát Egyesület Bánsági Osztályának negyedévenként megjelenő ismertetője – Térítés nélkül terjesztendő Szerkeszti: Illés Mihály – E-mail: utjelzo@ekeban.ro